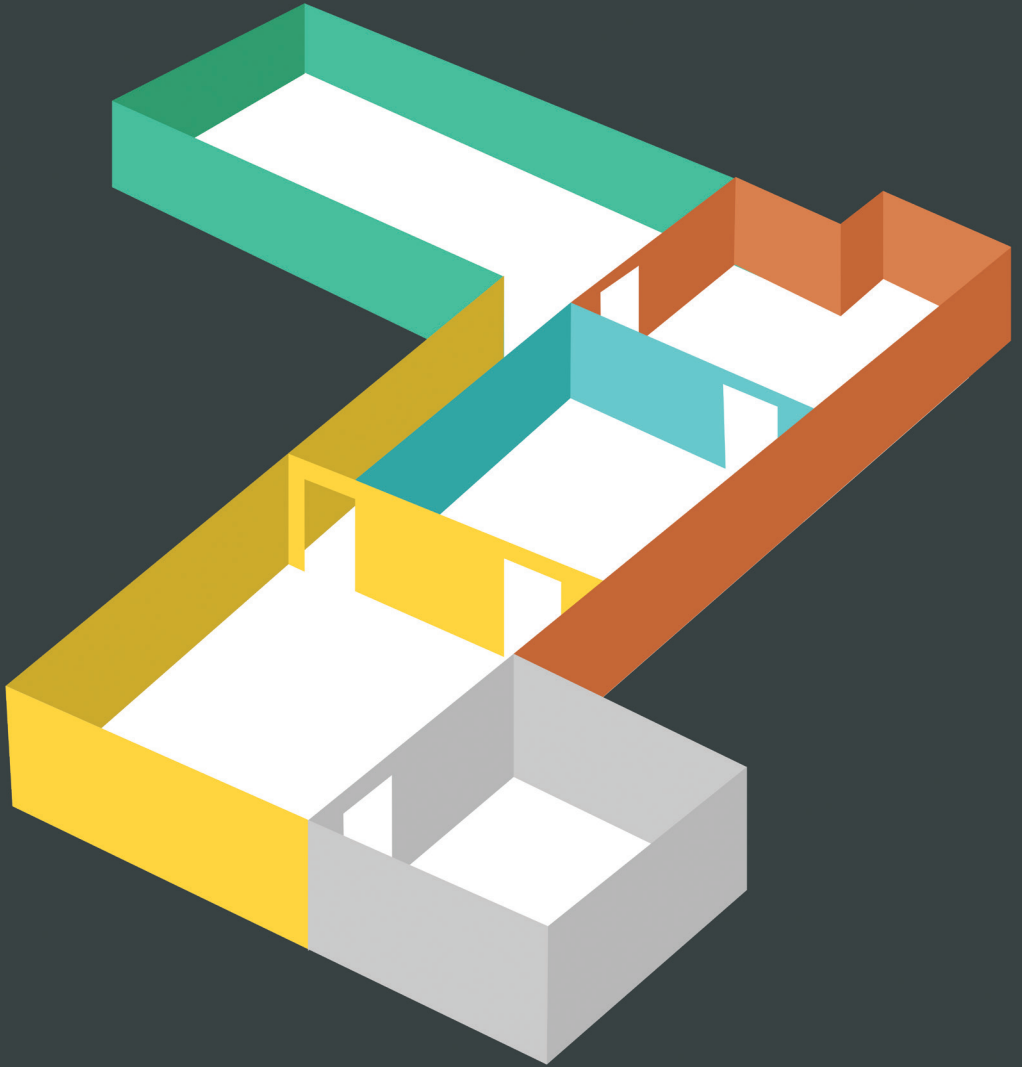

musée du
c/kapitalisme
museum

GIDS VAN HET KAPITALISME MUSEUM

- Dank u om deze gids hier terug te plaatsen aan het einde van uw bezoek -

- 1/ Oorsprong
- 2/ Hoop
- 3/ Beperkingen
- 4/ Alternatieven

Introductie

Welkom in het Kapitalisme Museum.

Het museum heeft als doelstelling een reeks werktuigen aan te bieden die kunnen dienen bij reflectie over ons sociaal systeem, opdat elke bezoeker zich deze werktuigen kan eigen maken en deze, wanneer nodig, gebruiken. Dit museum zal dus niet een volledige en onbetwistbare uitleg geven over het kapitalisme en zijn geschiedenis, maar zal een poging ondernemen om van zijn bezoekers burgers te maken.

Het kleine verhaaltje...

Dit museum werd opgericht door een 15-tal jongeren tussen 23 en 33 jaar, volledig vrijwillig, naar aanleiding van het bezoek van het Communisme museum te Praag. Met een beetje verbeelding, doorzettingsvermogen en een goede groep, kunnen wij allen het ondenkbare realiseren

Een kleine vraag vooraleer te beginnen...

In de zalen die volgen, zullen jullie veel informatie krijgen. Vooraleer te starten, is het belangrijk eventjes stil te staan en u af te vragen:

<< Wat is kapitalisme voor mij? >>

Nu zijn we vertrokken...

Oorsprong zaal

Er bestaat geen eenduidige verhaal over de oorsprong van het kapitalisme. Het kapitalisme is niet op een precies moment ontstaan, het is het resultaat van een reeks factoren, gebeurtenissen, verschillende theorieën... Net zoals voor de definitie van het kapitalisme, bestaan er meerdere meningen over de oorsprong van dit systeem.

1/ De definitie

Het is moeilijk het kapitalisme te omschrijven. Het merendeel van de theoretici komen niet overeen betreffende een definitie. Voor Marx, één van de meest gekende theoretici, is het bezit van de productiemogelijkheden het centraal element om kapitalisme te omschrijven. Voor Wallerstein is het zoeken naar de winst niet genoeg om het kapitalisme te omschrijven, maar wel geldt de kapitaalaccumulatie als het hoogste principe. Voor Adam Smith is het marktconcept primordiaal. Max Weber plaatst de culturele dimensie en de waarden in het licht, die de ontwikkeling van het kapitalistisch systeem hebben bevorderd.

De definitie die in het museum wordt voorgesteld is geïnspireerd door onder andere deze van Boltanski en Chiapello. Zij omschrijven het kapitalisme als « de **vereiste** van een onbeperkte accumulatie van kapitaal door formele vreedzame middelen ». Nogmaals, al deze begrippen kunnen in vraag gesteld worden. Wij hebben dus gekozen om onze definitie te baseren op concepten die een consensus vinden: **systeem, opeenhoping, winst, eigendom**.

En jullie? Spreken deze concepten jullie aan? Roepen deze definities voor u het kapitalisme op?

Deze definitie, thema van de tentoonstelling, zal terugkeren op verschillende plaatsen: in de zaal hoop en in de zaal beperkingen. Elke keer zullen de pijlen rond de definitie een aantal antwoorden op vragen over de definitie geven.

Relatie tussen kapitalistisch systeem en ideologie :

Het KAPITALISME is een systeem dat spontaan te voorschijn is gekomen, zonder dat het vooraf werd bedacht. Men sprak van « kapitalisten » vooraleer te spreken over kapitalisme. Het systeem dat voortvloeit uit het kapitalistisch gedrag is, in tegenstelling met het leerstelsel, nooit doordacht geweest in zijn geheel.

¹ « De Nieuwe geest van de Kapitalisme » (1999)

Verskillende ideologieën ondersteunen of betwisten het kapitalisme: het communisme, het socialisme, het liberalisme, de sociaaldemocratie... Allen zijn niet verenigbaar met het kapitalisme. Zo bezit het kapitalisme volgens het communisme en het socialisme in zijn natuur een bron van ongelijkheid en het moet daarom dus overstegen worden. Het liberalisme daarentegen stelt dat het kapitalisme in het voordeel is van de meesten. De sociaaldemocraten willen dat het kapitalisme geregulariseerd en ingekaderd wordt.

2/ De wereldkaart

« Daar waar er winst te maken is, zal geen enkele berg ongeschonden blijven, geen enkel meer zal doordrongen blijven ». *Chinese encyclopedie Guanzi IV eeuw voor. J. -C.*

Wanneer is volgens u het kapitalisme werkelijk begonnen ?

- Met het begin van de industriële revolutie?
- Met de veralgemening van het ontginningsproces (zoals de « Trans-Atlantische driehoekshandel ») ?
- sinds altijd, de mens is fundamenteel concurrerend, individualistisch... ?

Hoewel het duidelijk is dat de industriële revolutie de verdere ontwikkeling van het kapitalisme mogelijk heeft gemaakt, blijft het moeilijk om nauwkeurig het begin van het kapitalisme te dateren. Nogmaals; de theoretici zijn niet akkoord.

Op deze grote kaart kunnen jullie 3 grote item sets herkennen, die het kapitalisme geholpen hebben om tot rang van wereldsysteem op te klimmen, zoals wij het nu kennen. Herkent u ze?

1) De technologische uitvindingen.

Men kan hier de notie van vooruitgang aanhalen, die gebonden is aan de accumulatie van kapitaal en aan de massieve investering van dit kapitaal in het domein van het onderzoek.

2) De natuurlijke en menselijke bronnen en de exploitatie van deze bronnen.

Het in bezit nemen van de gronden en de exploitatie van mensen en bronnen, hebben nieuwe uitvindingen mogelijk gemaakt, alsook nieuwe machines en nieuwe technologieën (de ontdekking van coltan heeft bijvoorbeeld de productie van de GSM mogelijk gemaakt).

3) De marktontwikkeling, de in- en uitwisselingen en de instituties die het kapitalisme begunstigen.

Met het ontstaan van de vakbeurzen, het oprichten van de banken en dan de beurzen, groeiden de materiële uitwisselingen en geldmarkten.

3/ De balans

Laat ons eerst spelen...

Het spel met de balans laat de bezoeker toe om de verschillende elementen die het economisch systeem ondersteunen, uit te testen: de eigendom, de winsten, de natuurlijke bronnen en het marktbeheer. Een beetje zoals in een recept; **welke proporties van deze 4 elementen zouden jullie in jullie "ideale maatschappij" plaatsen?**

Jullie mogen daarna nadenken over de gevolgen van deze verdeling van de verschillende parameters. Wat stel je vast?

Het paneel van de balans laat ons toe te zien dat het kapitalisme een gebouwd systeem is waaruit keuzes vloeien. Het bepalen van de parameters (rijkdom, middelen, eigendom, enz.) geeft de doorslag van het ene of het andere systeem. Er zijn verschillende « soorten » van kapitalisme en ze zijn gebaseerd op verhoudingen en politieke of economische keuzes. Een economisch systeem is dus flexibel in functie van de aangenomen keuzes. Dit betekent ook dat geen enkel systeem werkelijk onveranderlijk is. De mogelijkheden zijn zeer afwisselend en elke keuze heeft een impact op ons leven.

Een verschil in waarneming, hoe kan dat ?

In de realiteit kunnen er verschillende mogelijke interpretaties zijn: een Amerikaan spreekt over Europa als een « slechts statisme » (de staat grijpt te veel in in het economisch systeem) en sommige Europeanen zien Europa als onvoldoende interventionistisch (niet genoeg geregeld door de staat). Het debat houdt aan. De standpunten veranderen naargelang de tijd.

Hoop zaal

Welkom in de zaal van de hoop. Deze zaal biedt verschillende soorten van hoop aan, ontsprongen uit het kapitalisme, in een context van industriële revolutie en de vakbondsstrijden. Binnen deze vormen van hoop gaan we dieper in op de thema's voedsel, gezondheid, werk, leefcomfort, sociale verbetering en globalisering.

De pijlen die van de definitie vertrekken stellen elk een vorm van hoop voor die gekoppeld is aan het kapitalisme. Sommige pijlen verwijzen naar meer dan één thema.

1/ De definitie

Hoop, in de vorm van "focus" getoond, stelt de verwachtingen voor die door bedrijven op basis van het kapitalisme zijn gegrondest. Het gaat dus over hoop die is ontstaan dankzij de accumulatie van kapitaal en investering in een aantal gebieden. Merk ook op dat het kapitalisme niet op zich alle hoop van deze zaal heeft toegelaten, inderdaad, naast het kapitalisme, zijn het de vakbondsstrijden, de industriële revolutie en de innovatie die deze hoop mogelijk hebben gemaakt. Hoewel de technologische ontwikkeling waarschijnlijk werd versneld door het kapitalisme, zou deze misschien ook tot stand gekomen zijn in andere systemen.

Zien jullie het verband tussen de thema's voorgesteld in deze zaal en het kapitalisme?

De film « De deuren van overvloed » die op de TV draait, stelt de tijdsgeest voor. Als een hymne aan de vooruitgang werd dit fragment uitgezonden in 1953. Het is als een verheerlijking van de productiviteit. De film werd inderdaad vrijgegeven onder het Marshallplan. Gepresenteerd door president Truman in 1947, bestond dit plan uit het verlenen van leningen en subsidies aan de West-Europese landen ten einde hun wederopbouw en modernisering te financieren. In de Verenigde Staten diende het plan om de vaardigheden en het model van de Amerikanen te exporteren zodoende hun overheersing te versterken. Maar het doel was ook om bij te dragen aan het economisch herstel van Europa zodat ze terug een commerciële partner werd en dat ze het communisme zou afwijzen.

2/ Globalisering

Het kapitalisme heeft zijn groei versneld op hetzelfde moment als de globalisering. Dit leidde tot de verspreiding van zowel een ideologie (het liberalisme), een munt (de dollar), een werktuig (het

kapitalisme), een politiek systeem (de democratie) en een taal (Engels). Zo werd de wereld een dorp. Globalisering is een eeuwenoud proces. Het uiteenspatten van de geografische beperkingen, mogelijk gemaakt door de toename van de overdracht van informatie, is een recenter fenomeen.

Hoeveel geïntegreerde Engelse woorden zouden jullie kunnen aanhalen in uw dagelijkse woordenschat?

3/ Sociale mobiliteit

De American Dream heeft de idee van individueel succes voortgebracht: iedereen kan in het leven slagen, of hij nu werknemers- of diplomatenzoon is. Dit idee is weergegeven via een galerij van portretten alsook biografieën van selfmade (wo-)men die een bliksemsnelle sociale stijging hebben meegemaakt.

Kennen jullie er anderen? En in jullie omgeving?

4/ Werk

De industrialisatie heeft geleid tot het verminderen van eigen productie (niemand naait zijn eigen kleren, bakt zijn eigen brood...). Daarom produceren we veel meer, sneller, vaak beter en met steeds minder werk. Elk, met zijn loon, kan meer goederen en diensten kopen dan hij in staat zou zijn zelf te produceren. De jaarlijkse arbeidsduur was van 4500 uren, nu 2007 is ze tussen 1400 en 1800 uren, afhankelijk van het land en met een tienvoudige productie .

Hoe heeft het kapitalisme deze technologische vooruitgang toegestaan?

> De « Energie » Fiets

Met de industriële revolutie en de plotselinge welvaart door het gebruik van machines en olie, is de productiviteit gestegen. Naar het voorbeeld van de film die op de TV draait; daar waar in 1850 een handige arbeider 50 flessen per dag produceerde, is de productiviteit van een arbeider in 1950 veel hoger met 4000 flessen per uur en dit dankzij machines.

De fiets stelt de handenarbeid voor. Hoe lang moet een werknemer werken om één liter olie te produceren?

Deze machinale revolutie met haar invloed op de arbeid heeft hoop gegeven dat de mens, geleidelijk aan, zal vrijwaart worden van het werk.

² Texte tiré de l'interview d'André Görtz : livre audio - André Görtz, Vers la société libérée

5/ Gezondheid

Het belangrijkste idee van de focus gezondheid is dat wij langer en beter leven. In één eeuw, is de levensverwachting in Europa bijna verdubbeld. Deze is gemiddeld gestegen van 48 tot 79 jaar. Dit ging gepaard met de snelle ontwikkeling van het kapitalisme en de economische groei. Deze veranderingen droegen bij aan de ontwikkelingen in de gezondheidssector en in het bijzonder de farmaceutische industrie. We merken dat het kapitalisme vooral heeft bijgedragen in de productie en de toegang tot geneesmiddelen.

Zouden wij de penicilline ontdekt hebben indien er geen kapitalisme geweest was? Zou het onder een andere business model mogelijk zijn geweest?

6/ Voeding

In het begin van deze eeuw verbruikte men principieel wat men zelf geproduceerd had. Rond het midden van deze eeuw lag er in ons bord wat wij kochten van de handelaar in de buurt (kleine kruidenier, boer...). Tegenwoordig komt ons voedsel van over de hele wereld en is het niet meer seizoensgebonden. We kunnen alles eten in elke tijd van het jaar.

Hoe dikwijls per jaar gaan jullie je voedsel kopen rechtstreeks bij de producent?

Beperkingen zaal

U bent nu in de zaal van de beperkingen. Net als in de zaal van de hoop, komen verschillende thema's aan bod. U bent vrij om rond te wandelen en u te verdiepen in de thema's die u wenst.

1/ Voedingsindustrie

Drie belangrijke elementen in deze focus illustreren de problemen binnen de voedselindustrie: **de verscheidenheid aan actoren, hun onderlinge afhankelijkheid en de kwetsbaarheid** die hieruit voortvloeit.

De toename van het aantal actoren in de keten, en vooral de tussenpersonen, heeft de boeren

verzwakt: hun winstmarge is gedaald, terwijl de winsten van de verdeler stijgt. Om dit te illustreren nemen we een voorbeeld uit de melkindustrie.

Om de doos melk beter te begrijpen:

De melkmarkt heeft de vorm van een zandloper:

> **Bovenaan** : een groot aantal kleine producenten.

> **In het midden** : een dunne filter inzamelaars, verwerkers en verdelers.

Voor de producenten komt de vraag niet van de consument, maar van de kopers van melk. Dit betekent een zuivelfabriek, meestal onder de vorm van een coöperatief bedrijf, of een « agro-food » industrieel bedrijf dat de melk verzamelt, verwerkt en verkoopt.

In de voedselketen is de vraag van de kopers dus zeer geconcentreerd (door de gecentraliseerde inkoop van grote zuivelbedrijven als Danone). Verdelers en verwerkers zijn zeer grote multinationals die, dankzij hun kleine aantal en hun monopolie, de mogelijkheid hebben om de prijzen te dicteren aan de producent en de consument. Op die manier zijn de verdelers de winnaars van de voedselketen.

Het liberalisme moedigt landen aan om zich te specialiseren (richten op één export product) op de internationale handel. Maar wanneer een land zich te sterk specialiseert, verliest het zijn autonomie (bv. voedsel autonomie) en wordt het sterk afhankelijk van de wereldmarkt.

2/ Welzijn

Na het beantwoorden van de vraag, uw gekleurde kubus in de stembus te hebben geplaatst en het bordje te hebben gelezen heeft u hier enkele aanvullende ideeën...

> Het BBP (Bruto Binnenlands Product) is op basis van de economische groei, de enige indicator van de vooruitgang van de samenleving. Maar hoe zit het met de kwaliteit van het leven, het welzijn? Hoe anders kunnen we uitleggen dat we een groeiend BBP hebben en een stagnerende tevredenheid betreffende de kwaliteit van het leven(1).

Moeten we ook geen andere indicatoren gebruiken om de voortgang van onze samenleving te meten?

Bijvoorbeeld: Een man die met zijn dienstmeid trouwt zal het BBP verlagen (zijn dienstmeid wordt zijn vrouw, hij zal haar niet meer betalen), maar zal daartegen gelukkiger zijn!

---

³ Cassiers I, Thiry G., Au-delà du PIB : réconcilier ce qui compte et ce que l'on compte, Regards économiques, n° 75, 2009.

3/ Democratie

Draai het wiel en u vindt 3 voorbeelden van belangrijke concepten: de plutocratie, oneerlijke concurrentie en het begrip van de eenheidsgedachte (of dominant systeem). Hebben economische belangen voorrang op de belangen van het volk? Vandaag leven we in een democratie en niet met een enkele partij. Desondanks denken we vaak dat het kapitalistisch systeem het enige haalbare is.

Deze “eenheidsgedachte” of “dominant systeem” geeft de illusie van één enkele oplossing voor de verschillende problemen van onze samenleving, van de economische markt, voor al onze activiteiten (cultuur, sport, medische, enz...). De focus biedt, onder andere, gereedschap aan waarmee we uit de idee van de « eenheidsgedachte » of het « dominant systeem » kunnen stappen.

Rond dit wiel ontdekt u ook drie « wist je dat? » verhalen die belangenconflicten illustreren. Stel jezelf nog eens dezelfde vraag. Wat heeft er voorrang? De economische rentabiliteit of de stem van het volk?

4/ Moraal

In deze focus vindt u een quiz “Welke kapitalist ben jij? “. Deze speelse en originele activiteit zal u toelaten om het kapitalisme te verkennen als een opvolging van dagelijkse reflexen, gedragingen en gedachten.

Inderdaad, het kapitalisme, een systeem dat vaak wordt gedefinieerd als economisch, is misschien ook opgenomen in onze cultuur, onze normen en waarden? Zijn we ons bewust van zijn impregnatie in ons dagelijks leven? Zijn we in staat om cultureel anders na te denken?

5/ Ongelijkheid

De algemeen idee van de focus is te leren over de verschillende problemen die het kapitalisme teweegbrengen, zoals ongelijkheid en uitbuiting: zowel Noord-Zuid als Noord-Noord-ongelijkheden. De rijkdom van de wereld is toegenomen, maar is niet billijk verdeeld. Bovendien is de toenemende welvaart van een aantal gebaseerd op de uitbuiting van het Zuiden en de werknemers.

De getekende personages debatteren over het bestaan van onrechtvaardigheid in ons systeem: kolonies die de verrijking, de ongelijkheid in de verdeling van de winst en de daaruit voortkomende sociale verschillen, bevorderd hebben.

6/ Milieu

Het water dat u ziet vloeien en stagneren, vertegenwoordigt de hulpbronnen van de aarde. Deze middelen zullen altijd regenereren met een constante snelheid. De factor die verandert, is de snelheid waarmee ze worden geconsumeerd. U kunt het jaar met de kleine krukas bepalen, de hoeveelheid water geeft de staat van het verbruik aan van deze hulpbron in die periode. Vind het jaar waarin de productie van de bron gelijk was aan het verbruik (2). Pas op, dit is geen statisch spel.

Over het algemeen verbruiken we meer middelen dan dat we er produceren. Er zouden 6 planeten nodig zijn indien we allemaal zouden consumeren zoals de gemiddelde Noord-Amerikaan, drie planeten indien iedereen zou consumeren zoals een gemiddelde West- Europeaan ... Heeft u hiervoor een oplossing?

Het draait allemaal rond evenwicht... 1972: het jaar waarin we meer begonnen te verbruiken dan wat de aarde kan bieden. Terugkeren naar dit evenwicht betekent dus niet terug naar het stenen tijdperk.

Woonden je ouders, grootouders in grotten bij kaarslicht?

Het concept van winst accumulatie bestaat uit het steeds meer produceren, wat het toenemende gebruik van middelen inhoudt. Met andere woorden, het kapitalisme is per essentie productief. De economische groei die daaruit volgt is niet verenigbaar met de beperkte grondstoffen van de planeet.

Is economische groei, ongeacht het type, een onvermijdelijke voorwaarde voor de vooruitgang van het leven?

7/ Financiën

De algemene idee van de focus is de logica van winstmaximalisatie te illustreren in de bank- en financiële activiteiten door een mechanisme van privatisering van de winsten en collectivisatie van de verliezen. U bent hier in het decor van de Rising bank, een fictieve bank gemaakt door studenten in 2008. De bank had de bijzonderheid om haar klanten openlijk financieel aantrekkelijke, maar immorele investeringen aan te bieden. (bijvoorbeeld het investeren van geld in wapenning, kinderarbeid, enz.). Deze encenering had tot doel aan te tonen hoeveel "potentiële klanten" bereid waren te investeren in onethische bedrijven om te genieten van hoge rentetarieven. Het resultaat? Meer dan 60% van de fictieve klanten was bereid te willen investeren in deze bank...

In dit decor worden twee video's over financiën voorgesteld:

- De eerste keert terug naar de financiële crisis in 2008 en toont hoe banken uiteindelijk werden gered ondanks hun slecht beheer.
- De tweede video toont een fragment uit het nieuwsbericht van de RTBF dat sprak over het project van de Rising Bank.

Hebt u een idee van wat uw bank doet met uw geld?

8/ Werk

Hoe voelt u zich na een druk op de knop "start", op het scherm?

De winstaccumulatie, de eis die het kapitalisme kenmerkt, bevordert een druk op de hele samenleving om efficiënter te worden. Om de machine te doen draaien (kapitaalaccumulatie en investeringen), moeten de aandeelhouders meer winst maken. Hiervoor is het noodzakelijk dat bedrijven steeds productiever worden en derhalve hun technologieën en de arbeiders met zo weinig mogelijk kosten beheren. Zo gaat de druk van het systeem, gekenmerkt door de accumulatie van winst, een invloed hebben op alle niveaus, tot het dagelijks leven van de werknemer.

De druk op de arbeidsmarkt kan enorm zijn. Of het nu gaat om een druk op de winstgevendheid van de werknemers, een druk voor het vinden van een werk voor de werklozen of de angst voor het verlies van een baan... de druk is nu eenmaal onderdeel van de werkwereld.

9/ Overconsumptie

Op deze muren: 500 woorden. Dingen die persoonlijk eigendom zijn of die we wensen; waarvan we houden, een beetje, veel? Een aantal die we delen? Die we geven? Gebruikte en hergebruikte voorwerpen?

Vaak kopen we al deze voorwerpen en we besteden onze tijd met het nodige geld te verdienen. We vinden dat ze onze behoeften voldoen. De eis van de winstaccumulatie zorgt ervoor dat we meer en meer willen.

Wat voel u bij het lopen door deze ruimte?

SAS zaal

Deze zaal is een overgang tussen de zaal Limieten en de zaal alternatieven, gewijd aan mogelijke veranderingen. Het doel is de bezoeker de gelegenheid te geven om even uit te blazen en het contrast te beseffen tussen de visie van Margaret Thatcher ("There is no alternative" - het kapitalisme is de enige mogelijke manier) en die van Susan George ("There are thousands of alternatives" - het kapitalisme is een systeem als ieder ander, het is niet de enige mogelijkheid).

Het enige dat permanent is, is de verandering. Kijk om je heen, alles verandert voortdurend. Langzaam of vlug, alles zal vroeg of laat veranderen.

Kun u één ding in je leven noemen dat niet veranderd is en nooit zal veranderen? (Nooit betekent: niet binnen de seconde, het jaar, of de duizenden jaren die volgen).

De verandering is de universele wet van de natuur, van het leven. Zich bewust zijn dat verandering mogelijk is en eraan deelnemen is een manier om te streven naar wat fair lijkt voor een vol en vreedzaam leven

Alternatieven zaal

Het eerste deel van het bezoek is voorbij en het is belangrijk om niet te stoppen bij de vaststelling dat ons omringt heeft.

In deze ruimte worden veel alternatieven voorgesteld (de wielen op de muur, in video's, ...).

U wordt ook uitgenodigd om uw eigen alternatieven toe te voegen door stickers op het glas te klev.

Alternatief ja ... maar houd je ogen open!

Alle initiatieven en projecten die u hier vindt, zijn oplossingen voor beperkingen met betrekking tot bepaalde factoren van het kapitalisme of het kapitalisme zelf. Al deze alternatieven zijn niet in het bijzonder alternatieven voor het gehele systeem; ze gaan niet altijd verder dan de logica van winstaccumulatie of privé-eigendom ...

Een eenvoudig voorbeeld: een windturbine opgezet door een bedrijf bied een oplossing voor een energie en milieuproblemen. Daarentegen, handelt het bedrijf uit een logica van winst en privé-eigendom (van energie in dit geval). Stel u nu een windturbine voor die door een groep lokale bewoners wordt geplaatst en voor wie een onafhankelijke energievoorziening het doel is; deze zou collectief bezit zijn en indien bedacht in het kader van een ethische code, uit de logica van winst kunnen treden of leiden tot het delen van energiebronnen. Waakzaam en bewust blijven ten opzichte van de huidige situatie zal toelaten de alternatieven te verbeteren en ze langzaam aan te passen.

Toch zijn die initiatieven nodig om een overgang te beginnen. De transitiebeweging kan enkel collectief worden beschouwd.

1/ De voorwerpen

De voorwerpen die u hier vindt, zijn bedoeld voor schoolbezoeken. Niettegenstaande, dankzij deze alledaagse voorwerpen, begrijpt u ook dat het kapitalisme geen abstract systeem is, uitgelegd in boeken in de bibliotheek van onze oom. Het kapitalisme is ook aanwezig in onze alledaagse voorwerpen, in ons handelen, in onze manier van denken...

Door bewust te worden van de oorzaken en gevolgen van onze gedachten, handelingen en acties; kunnen we ons leven geleidelijk aan aanpassen naar een wereld die ons beter past.

Welke hoop en welke beperkingen kunnen we toeschrijven aan deze verschillende objecten?

Een vrije bijdrage...

Zoals u misschien al gemerkt hebt, heeft dit museum geen vaste toegangsprijs, het werkt met een systeem van vrije bijdrage of bewuste beloning. Wat wil dit zeggen? Het is de bezoeker die, naargelang zijn mening over de inhoud van de tentoonstelling en zijn eigen financiële middelen, bepaalt welk bedrag hij wenst te geven. De factoren die dit bedrag bepalen zijn onder meer: het plezier dat u had met de tentoonstelling, wat u geleerd hebt en de tijd die besteed werd aan de realisatie van de tentoonstelling.

U weet beter dan wie ook wat u in die doos kan plaatsen!

Wat vind u van de tentoonstelling ?

Volgende edities van het museum hebben uw feedback (positief of negatief) en uw ideeën nodig! Voel u vrij om uw opmerkingen in ons gastenboek neer te pennen of stuur een e-mail naar contact@kapitalismemuseum.org.

Zin om deel te nemen aan het avontuur van het kapitalisme museum ?

Er zijn 1001 manieren om het team van het museum te verwoegen: als medewerker voor grafiek, scenografie, communicatie, vertaling, contact met partners, logistiek, bouw, nieuwe ideeën of gewoon om een frisse wind van bij te brengen. Als u dit avontuur met ons wilt aangaan, neem dan contact met ons op op het volgend adres contact@kapitalismemuseum.org.

Wij hopen u snel te ontmoeten !